

TÜRKİYE’DE KADIN GÜÇLENDİRME DERNEKLERİ**†

-Ankara Örneği –

Fatma KAVŞUT‡

GİRİŞ

Kadınların kamusal alana katılmaları kadınların çok daha kadim ve köklü sorunlarının modern dönemlere vuran bir izdüşümü olarak okunmalıdır. Özellikle kadınların uğradıkları haksızlıklar, anaerkil toplumdaki ataerkil topluma geçiş sürecinde yaşanan olaylar kadınların özgürlük mücadelesi, siyasal yaşama katılma süreçleri kısacası kadına ilişkin pek çok konuda çeşitli yaklaşımlar üretilmiştir. Kadın - erkek farklılığının toplumsal bir eşitsizliğe dönüşmesi ve bu eşitsizliğin giderilmesi için mücadele edilmediği takdirde toplum içinde yerleşik geleneklerin bir parçası haline geldikleri bilincine; kadınlar,(Tekeli,1985:1190) 18. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa’da sanayide kaydedilen büyük teknolojik gelişmeler, bilimsel ilerlemeler ve Fransız Devrimiyle yapılan özgürlükçü fikirler sonrası ulaşımlardır(Yaraman,2001:17).Kadınlar; toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşam içerisinde erkekler ile eşit haklara sahip olmadıkları bilincine ulaştıktan sonra, örgütlenerek mücadele vermeye başlamışlar; toplumdaki eşitsizlikleri aşabilmek adına başlayan feminist hareketler kapsamında birçok dernek kurmuş, gösteri, yürüyüş ve kampanyalar gerçekleştirmişlerdir. Bu hak arama mücadelelerinin sonucunda, kadınlar toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamda bir takım haklar elde etmişlerdir. Ancak elde edilen bu hakların kullanımı konusunda sorunlar yaşamışlardır. Günümüz toplumlarında da hala en önemli sorunların başında kadın sorunu gelmektedir. Öte yandan, genel olarak sivil toplum örgütlenmelerinin, özelden kadın örgütlenmesinin giderek yükselen öneminden söz edilmektedir. Buna karşılık özellikle Türkiye’de kadın-erkek eşitliğinin farklı boyutlarıyla araştırma konusu olmasına karşın, en az incelenen konulardan birinin kadın örgütlenmesi üzerinde olduğu söylenebilir.

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki kadın derneklerinin niteliğine dair bir katkı ortaya koymak için Ankara’daki dernekler arasından seçilen bir örnekleme dayanarak bunların niteliklerini, işleyişlerini ve yeterliliklerini tartışmaktır. Çalışmada temel olarak nitel araştırma yöntemi ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bir başka veri kaynağı ise kadın güçlendirme derneklerine ait tüzük, faaliyet raporları, web sayfalarındaki yayın vb gibi bilgileridir. Çalışmanın konusu; Türkiye’de kadının statüsü, kadınların sivil toplumda görünür olma talepleri için kadın derneklerinin yaptığı çalışmaların ele alınmasıdır. Bu bağlamda, kadınları kamusal alanda görünür kılma amacı ile yola çıkan kadın derneklerinin yaptığı çalışmalar, derneklerin birbirleri ile ilişkileri incelenmiş, kadınların siyasete dair değerlendirmeleri ele alınmış, derneklerin kadın konusuna bakış açıları yaptıkları faaliyetler dernek başkanları ve temsilcilerinin bakış açıları ile irdelenerek analiz edilmeye çalışılmıştır.

1-Türkiye’de Kadın Örgütlenmeleri

Kadınların toplumsal ve siyasal yaşamda görünür olma ve erkeklerle eşit haklara sahip olma temeliyle başlayan hareketleri; çağa, koşullara ve ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir. Türk kadını için bu hareketin geçmişi, 19. yüzyıl sonuna; Osmanlı dönemine dek götürülebilir. Toplumda yaşanan değişim ve gelişim süreçlerine koşut olarak Türk kadınları da hak ve özgürlük taleplerini gündeme getirmişler, içinde buldukları konumu sorgulayarak kadınlık bilinci geliştirmek adına çalışmalarda bulunmuşlardır (Çakır,1996:61-83).Tanzimat fermanının ertesinde, Osmanlı toplumsal yaşamında meydana gelen gelenekten farklı bir yapılanma sayesinde, çağdaş toplumun belli başlı özelliklerinden biri olan hareketli bir düşünce ortamının temelleri atılmıştır. Basın yayın dünyası bu gelişmeleri en çok etkileyen ve bu gelişmelerden en çok etkilenen alanlardan biri olmuştur. Önceleri kadının annelik, eşlik gibi geleneksel rolleri sorgulanmamış ve hatta bu rollerin daha iyi yapılabilmesi için kadınlara yeni olanaklar açılması istenmişse de, amacı ne olursa olsun tüm bu gelişmeler kadınlık bilincini geliştirmiş ve özellikle 1908 Meşrutiyet’i ertesinde kadın örgütlerinin doğmasına neden

* Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur

†Bu Bildiri 2013 yılında TODAİE Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan Türkiye’de Kadın Güçlendirme Dernekleri- Ankara Örnekleme referans alınarak hazırlanmıştır.

‡Milli Eğitim Bakanlığı, Fahri Çaldağ Anaokulu Müdürü,fatmakavsut@hotmail.com

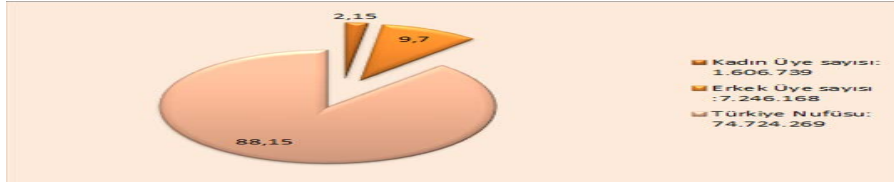
olmuştur (Yaraman, 2001:89-90). Bu dönemde kentli, kadın, hayırsever veya yurtsever örgütler kurduğu gibi, kadın hak ve çıkarlarını bizzat savunacak, bu amaçla mücadele verecek örgütler de kurulmuştur (Güzel,1985:874). Sorunlarının ortak olduğunu ve tek başlarına çözemeyeceklerini anlayıp bu derneklelerde toplanan kadınlar, okullaşma, basın ve yayının büyük katkısıyla oturttukları düşünsel temeller çerçevesinde sorunlarına çözümler aramışlar ve bu çabalar da kadın hareketine toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamla bütünleşme yolunu açmıştır (Yaraman, 2001:89-90).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk kadını yeni kurulan bu yapılanmanın içinde sosyal, ekonomik alanda olduğu kadar siyasal alanda da kendilerine yer almak istedikleri için bir kadın partisi kurma talebinde bulunmuşlardır. Ancak kadınların, bir siyasi parti kurma başvurusu, Ankara hükümeti tarafından kabul edilmemiş; bunun üzerine 1924 yılında, Türk Kadınlar Birliği'ni kurmuşlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1950'lere kadar kurulan kadın derneklerini Kılıç, kadın haklarını geliştirmek yerine, daha çok kadınların eksikliklerini gidermekle uğraştığı görüşünden hareketle bu derneklere "Kadınlar İçin Örgütler" demenin daha doğru olacağını ileri sürmektedir (Kılıç,1998: 348-349). 1950'den 1970 ortalarına kadar kurulan kadın derneklerinin çoğu, bugün de sürdürdükleri kazanılmış hakların, özellikle laik devletten İslami bir düzene dönülmesine karşı sağladığı güvencelerin savunulmasına öncelik vermiştir (Tekeli,1993:32).1970'lerde Marksist kadınlar da bir dizi kadın örgütü kurmuşlardır (Kılıç,1998:351). 1980'lere geldiğinde, kadın hareketleri boyut değiştirmiş ve ilk kez kendilerine "feminist" diyen örgütlenmeler ortaya çıkmıştır (Kılıç,1998:355).1990'lı yıllardan günümüz Türkiye'sine kadar, kadınların örgütlenme biçimlerinde çeşitlilik ve kadın sorunlarının çözümüne yönelik yapıcı ve yaratıcı bir tavır görülmüştür. Kadın dernekleri, vakıflar, inisiyatifler olarak; eğitimden, çalışmaya, siyasete varıncaya dek konu ve örgütlenme biçimleri bakımından çeşitlenmiştir.

2.Kadın Örgütlenmesinin Nicel Görünümü

Türkiye'de genel olarak, dernek sayısının ve derneklere katılma oranının düşüklüğü bilinen bir olgudur. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın verilerine göre, faal dernek sayısı 97.108'dir.

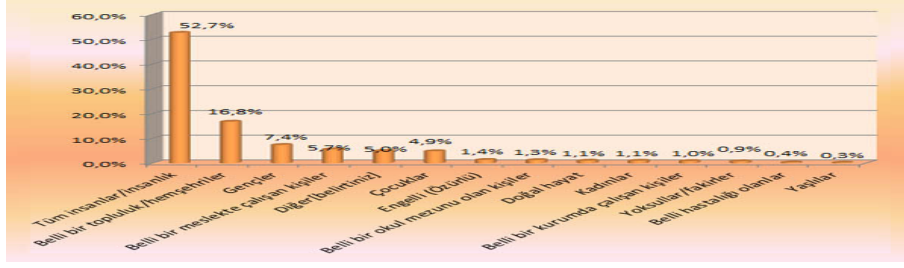
Dernek Üye Sayılarının Türkiye Nüfusuna Oranı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, <http://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/dernekler-grafik-tablo.aspx>

Toplam, 8.852.907 dernek üyesinin 1.606.739'unu (%18.15) kadınlar oluştururken, çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Bu çerçevede, kadın-erkek eşitsizliğin en somut biçimde ortaya çıktığı alanlardan birinin sivil toplum alanı olduğu söylenebilir. Kadınların derneklelerde üyelik oranları çalışma yaşamına katılma oranlarının altında kalmaktadır. Ayrıca, toplam erkek nüfusunun % 19.3'ü dernek üyesi iken, toplam kadın nüfusunun yalnızca %4.32'sinin dernek üyesi olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, kadınların % 95'ten fazlası dernekleler dünyasının dışında kalmaktadır. Kadın derneklerinin sayısına gelince, yine 2013 yılı istatistiklerine göre, kadın derneklelerin tüm dernekleler arasındaki oranı % 1.13'le sınırlı kalmaktadır.

Kadın Derneklelerinin Tüm Dernekleler İçindeki Payı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, <http://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/dernekler-grafik-tablo.aspx>

2013 yılı İçişleri Bakanlığı Dernekler Başkanlığı istatistiklerine göre, Türkiye'deki derneklerin, (İstanbul'da % 20, Ankara'da % 9.59, İzmir'de % 5.52'si olmak üzere) % 35.11'i üç büyük kentte yer alırken; kadın derneklerinin 126'sı (% 11.90) İstanbul'da, 102'si (%9.63) İzmir'de, 91'i (% 8.59) Ankara'da bulunmaktadır.

Kısaca özetlenecek olursa, kadın derneklerinin, tüm dernekler arasındaki payının ve kadınların dernek üyeleri arasındaki oranının düşüklüğü çarpıcı bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, üç büyük kentte yoğunlaşma da dikkat çekicidir.

3.Araştırma Bulguları

Ankara ili evreninden seçilen dokuz kadın derneğinin başkanları/temsilcileri ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar, siyasal partilerin kadına ilişkin politikalarını değerlendirilmesi, hükümetin kadına ilişkin politikalarının değerlendirilmesi, kadın derneklerinin birbirleri ile olan ilişkileri başlıkları altında incelenecektir.

3.1. Kadın Derneklerinin Diğer Kadın Dernekleri ile İlişkiler

Araştırma kapsamında görüşülen kadın derneklerinin dernek başkan/ temsilcilerine diğer kadın dernekleri ile olan ilişkilerinin ne düzeyde oldukları ve kadın derneklerinin işbirliği konusunda neler düşündükleri sorulmuştur. Dernek başkan/ temsilcilerinden soruya ilişkin aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

ANGİKAD temsilcisi, "Daha güçlü ve daha kalıcı etki yaratabilmek için sürdürülebilir ve toplumsal değişim sağlayabilir etkiler yaratmak için, birlikte doğru projeleri daha güçlü şekilde yürütmemiz gerektiğini düşünüyorum. Ancak ortak hareket etme konusunda başarısızız. Bu bilince ulaştığımızı düşünmüyorum." şeklinde düşüncelerini dile getirirken kadın dernekleri arasında işbirliğinin gerçekleşmesi konusunda umutlu değildir. Türk Kadınlar Birliği Başkanı, konu ilişkin olarak kadın örgütlenmesinin çok parçalıya dikkati çekmekte ve bu durum karşısında endişelerini ifade etmektedir. Kadın ve Genç Girişim Merkezi Derneği yöneticisi, "Ben hâlihazırdaki kadın derneklerinin, çoğunun çalışmalarını, gerçek somut sorunlara dayanmadığını, daha çok hayır işlerine yönelik faaliyetler olarak görüyorum." diyerek kadın derneklerinin çalışmalarının niteliği üzerinde durmaktadır. Cumhuriyet Kadınları Derneği temsilcisi ise, diğer kadın dernekleriyle olan ilişkilerin sınırlılığına dikkati çekmektedir: "Diğer derneklerle ortak çalışma pek olmuyor; ancak böyle yasa yapılırken, işte bu şiddet yasasıyla ilgili "Şiddete Son Platformu"nda diğer derneklerle birlikte çalışıyoruz." KA-DER Derneği temsilcisi diğer kadın dernekleriyle olan ilişkiler konusunda; "Türkiye'deki kadın örgütlenmeleriyle işbirliği ve çalışmalarımızın ortak yapılmasında sorunlar yaşadığımız, zorlandığımız oluyor. Bir araya illaki geliyoruz; ama hızlıca bir araya gelmede sıkıntı yaşıyoruz." derken; "en çarpıcı" değerlendirmeyi Uçan Süpürge temsilcisi yapmaktadır "Bu çok uzun bir konu, vaktim yok ne yazık ki..." Türk Kadınları Kültür Derneği başkanı, soruya ilişkin "Birçok dernek arkasından partililik yapar, partiye mesnet olmak için kurulmuştur. Bir partiyi tutarlar, onun yörüngesinde, o ne derse onu doğru kabul ederler, düşünmezler. Biz bunu tasvip etmiyoruz. Bunun için ortak çalışmalar yapmıyoruz." cevabını verirken diğer kadın derneklerinin ideolojik olarak partililik hareketi yaptıklarını düşündükleri için işbirliği içinde çalışma konusunda isteksiz olduklarını açıklamıştır. Başkent Kadınlar Platformu Başkanı ise, dil ve ideoloji farklılaşmalarına değinmektedir: "Tüm kadın örgütleri, temel konularda öz olarak aynı fikirde olsak da her zaman her şeyi ortak kelimelerle ifade etmiyoruz ve bu ortak kelimelerle ifade etmemek konusunda birbirimize çok takılıyoruz. Özünde aynı şeyleri düşünsek de, her birimizin bagajları var, bagajlarımızdan

kurtulmamız gerekiyor. Birbirimize karşı önyargularımız var. Aynı çatı altında bir iş için ortak çalışsak da, birbirimizden kuşkuluyoruz.” Kadın Hareketi Derneği Başkanı da ideolojik farklılıkların ortak çalışmalar konusunda etkili olduğunu; kadın derneklerinin ideolojik olarak hareket ettiğini ve bu nedenle de kendilerine yakın olmayan kadın dernekleri ile ortak çalışma yapmak istemediklerini fakat kendi derneklerinin yaptığı çalışmalara katılmak isterlerse de tepki göstermeyeceklerini belirtmektedir.

Görüldüğü gibi, kadın dernekleri temsilcilerinin ortak görüşü, kadın dernekleri arasında işbirliği ve ortak çalışmanın sınırlılığıdır. Öte yandan, kuruluş ve varoluş amacı kadın olan derneklerin birbirleriyle olan ilişkilerinde esas belirleyici faktör, derneklerin benimsedikleri ideolojik çizgi olarak belirginleşmektedir. Özellikle muhafazakâr çizgideki kadın derneklerinin ideolojik farklılaşmaya yaptıkları vurgu dikkati çekmektedir. İdeolojik farklılaşma nedeniyle, kadın derneklerinin ortak çalışma yapmaktan kaçındıklarını ve ortak çalışmalarını devlet ekseninde yaptıklarını söylemek çok da yanlış olmayacaktır.

3.2. Siyasal Partilerin Kadına İlişkin Politikalarının Değerlendirilmesi

Bir ülkede iktidarı, hükmetmeyi ve otoriteyi içeren kurumsallaşmış insan ilişkileri biçimi olarak tanımlayabileceğimiz siyasi sistemin işleyişinin temel unsurlarından birisini oluşturan siyasi partileri bir program etrafında toplanmış, siyasi iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacıyla güden, devamlı bir örgüte sahip kuruluşlar olarak tanımlanabilir (Mutlu, 2005:3-9). Bu açıdan bakıldığında, siyasi partilerin, iktidarda ya da muhalefette olsunlar, politikaların belirlenmesi sürecinde temel kurumlar olduğu açıktır. Bu çerçevede siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununa yaklaşımları ve öngördükleri politikalar önem taşımaktadır. Araştırma çerçevesinde, irdelenen konulardan biri de, siyasi partilerin kadınlara ilişkin politikalarının değerlendirilmesi olmuştur. Bu konudaki değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır:

ANGİKAD temsilcisi toplumda kadın erkek ayrımının yapılmasının doğru olmayacağını, siyasi partilerin tüm insanlık adına çalışmalarını yapmaları gerekliliği üzerinde vurgu yapmıştır. Türk Kadınlar Birliği Başkanı, konu siyasi partilerin kadın konusuna yeterince önem vermediklerini, bu konuya eğilmediklerini bunun sebebi olarak da yeterince rant sağlayamayacakları düşüncesiyle hareket ettiklerini ifade ederken; Kadın ve Genç Girişim Merkezi Derneği yöneticisi yaşadığı bir olaydan hareketle siyasi partileri değerlendirilmesinde bulunmuş, kadın konusu ile ilgili siyasi partilerin sadece politika ürettiği ancak bunun gerçekçi olmadığını dile getirmiştir. Cumhuriyet Kadınları Derneği temsilcisi ise, *“Halk Partisi katılım oranını %50 yaptı ama uygulaması nasıl olacak? Kadınların meclise girme oranında da yaptı mı? Hep erkekler parti meclisine alınıyor, ama şu son parti meclisini çok iyi takip edemedim.”* diyerek konuya Cumhuriyet Halk Partisi’nde kadın temsili bağlamında yaklaşmıştır. KA-DER temsilcisi, *“Birçok siyasi partinin politikasının olduğunu söylemek mümkün değil. En anlamlı politikalar Barış ve Demokrasi Partisi’nin (BDP) politikalarıdır.”* derken; Uçan Süpürge temsilcisi, *“Kadınlar partilerin vitrin süsü değildir. Cinsiyet eşitliği lütfedilmiş bir ara başlık değil, partilerin olmazsa olmazıdır. Siyaset bu kadar erkek iken, kadınların kendilerini orada temsil edebilmesi pek mümkün değil. Kotayı ayrımcılık olarak algılamak, hak temelli yaklaşımı hiç bilmemek demektir ki; bu bilgisizlik kabul edilemez”* diyerek mevcut siyasi partilerin kadına yönelik politikalarını eleştirmiş, cinsiyet eşitliği vurgusunu siyasi partilerin politikalarında yer alması gerekliliğini vurgulamıştır. Öte yandan, Türk Kadınları Kültür Derneği ve Kadın Hareketi Derneği başkanı siyasi partilerin kadınlara ilişkin politikalarını değerlendirmek istemediklerini söylemiştir. Buna karşılık, Başkent Kadınlar Platformu Derneği Başkanı *“Siyasi partilerin kadınların, kadına yönelik politikaları fecaat durumda. Sadece günümüz medeniyet seviyesinde kadın politikaları üretmek zorunda oldukları için üretiyormuş gibi görünmeye çalışıyorlarmış gibi yaptıklarını düşünüyorum. Kadınlar ayrı kadın kollarından değil, doğrudan parti içinde yer almalı, aktif politikacılar olarak yer almalı. Bütçesi olmayan hiçbir siyasi örgüt bir faaliyet gerçekleştiremez. Kadın kollarının durumu da budur. Siz orda evcilik oynayın der gibi, sendikalarda da durum böyle.”* şeklinde yorumunu yaparken siyasi partilerin kadına ilişkin eleştirilerini çok kesin bir biçimde dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi, kadın derneklerinin başkan ve temsilcilerinin görüşleri, geniş bir çeşitlilik sergilemektedir. Hiç yorum yapmak istemeyenlerin, politikayı parti içi temsil sorununa indirgeyenlerin yanı sıra, siyasi partilerin kadına ilişkin politikalarını, anlamına uygun bağlamda

eleştirenler bulunmaktadır. Ancak bu noktada, verilen yanıtların derneklerin ideolojik çizgileriyle çok tutarlı olmadığını da belirtmek gerekmektedir.

3.3. Mevcut Hükümetin Kadına İlişkin Politikalarının Değerlendirilmesi

Görüşülen kadın dernek başkan/temsilcilerine mevcut hükümetin (AK Parti Hükümeti) kadına ilişkin politikalarını değerlendirmeleri istenmiş soru ile ilgili dernek başkan/temsilcilerinin değerlendirmeleri şöyle olmuştur:

ANGİKAD temsilcisi; *“Hükümetin söylediği ve yaptığına süper çeliştiğini düşünüyorum. Kadına şiddeti bitirelim diye bir sürü organizasyon yapıyor. Burada siz karısını dövmüş, içeri girmiş adamı dışarı salıyorsunuz. Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir çelişki olabilir mi?”* şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Türk Kadınlar Birliği Başkanı, hükümetin kadınlara yönelik olarak gerici bir zihniyetle hareket ettiğini, kadını “aile” kavramı içerisine hapsedmeye çalıştığını, belirtmiştir. KA-DER temsilcisi, *“Hükümetin kadına yönelik politikası yok. Muhafazakâr aile yapısını savunan bir zihniyetten çok da politika beklentimiz olmuyor maalesef.”* derken, Kadın ve Genç Girişim Merkezi Derneği Yöneticisi, bu konuda yorum yapmak istemediklerini belirten ancak *“siyasi partilerin de, hükümetin de kadınlara ilgili çalışmaları, miting düzenlemekten ibaret”* değerlendirmesini yapmıştır. Cumhuriyet Kadınları temsilcisi, *“Hükümetin kadına yönelik politikaları çok kötü. Öyle bir politikası yok. Söylenen şeyleri hiç samimi bulmuyorum”* diyerek mevcut hükümeti eleştirmiştir. Uçan Süpürge Kadın temsilcisi, *“Gayret var ama yeterli değil. Eşitlik yeterince benimsenmiş değil. Bu anlamda dünyanın çok gerisindeyiz”* değerlendirmesini yapmıştır.

Türk Kadınları Kültür Derneği Başkanı, Hükümetin kadına ilişkin politikaları ile ilgili olarak *“Hükümetin bakış açısını da değerlendirmek istemiyoruz”* derken; Başkent Kadınlar Platformu Derneği Başkanı, eleştirilerini *“Hükümetin kadınlara yönelik politikalarını da –mış gibi olduğunu düşünüyorum.”* sözleriyle ifade etmiştir. Kadın Hareketi Derneği Başkanı, *“Siyasi iktidar, henüz devlet olarak, kadına yönelik yapılması gereken şeyleri yapmıyor”* değerlendirmesini yapmıştır.

Görüşülen kadın dernekleri başkan ve temsilcileri, hükümetin kadınlara yönelik politikalarına ilişkin değerlendirmelerinde, mevcut Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin kadınlara yönelik gerici ve muhafazakâr bir politika yürüttüğünü, “kadınlara üç çocuk doğurmaları temrini” ile kadınların eve kapatılmak istendiğini, kadınlara yönelik yürütülen tüm çalışmaların aile kavramı içerisinde değerlendirildiğini ve bunun kadınlara yönelik yapılan bir baskı olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüşülen dernekler adına toplu bir değerlendirme yapılacak olursa, araştırma kapsamındaki tüm derneklerin temsilcilerinin hükümet politikalarının yetersiz olduğu görüşünü paylaştıkları söylenebilir.

SONUÇ

Çalışmamızın temel sorunsalı olan kadın - erkek eşitsizliği için kadın güçlendirme derneklerinin çalışmalarına günümüz Türkiye’si açısından baktığımızda; kadınların toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamda erkeklerle eşit haklara sahip olma konusunda çalışmalarını sürdürmekte olduğu söylenebilir. Kuruluş amaçlarını ve varlık nedenlerini “kadın” öznesi üzerine oturtan derneklerin neler yaptıkları, yapılan faaliyetleri hangi düşünsel temel üzerine oturttukları analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, kadın ve kadın sorunlarının çözümü için çalışan kadın derneklerinin faaliyet raporları, programları ve gerçekleştirdikleri etkinlikleri değerlendirdiğimizde; kadın güçlendirme derneklerinin, genel bir kadın örgütlenmesi hedefinden çok, yerel düzeyde projelerini; eğitim, şiddet, sağlık vb. konularda gerçekleştirdikleri gözlenmiştir.

Kadın derneklerinin “kadın” konusuna ilişkin, siyaset yapıcıları ve uygulayıcılarına yönelik (siyasal partiler ve hükümet) değerlendirmelerinde birbirine benzer tutum ve tavır sergiledikleri gözlenmiştir. Dernek yöneticileri/temsilcileri; siyaset yapıcı ve uygulayıcılarının kadın konusuna “oy” kazanma tavrı ile yaklaştıklarını, kadın sorunlarını sadece seçim öncesi gündemlerine aldıklarını ve parti programlarında kadına ilişkin eşitleyici bir planlarının olmadıkları görüşünde birleşmişlerdir. Ancak, bu konuda Muhafazakâr/İslamcı feministlerin diğer kadın derneklerinden farklı olarak görüşlerini açıklamaktan kaçındıkları gözlenmiştir. Ortak faaliyetler alanında kadın derneklerinin daha çok genel kampanyalar, protesto yürüyüşleri, kanun - tasarı yapım aşamalarında bir araya geldikleri, bir dernek çatısı altında birleşmekten çok devlet çatısı altında ortak hareket ettikleri görülmüştür. Bu

nedenle kadın derneklerinin birbirleriyle ulusal düzeyde ortak hareket edebilecekleri bir iletişim ağına sahip olmadıkları ve ilişkilerinde ise kuruluş ideolojilerine uygun hareket ettikleri gözlenmiştir.

Kadın hareketlerinin çıkış noktası olan kadınlık bilincinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar nerdeyse yüz yıldır devam etmekte ve kadınlar seslerini duyurmak için birçok yöntem kullanmaktadırlar. Kadınlar yasal anlamda eşitliği sağlamışlarsa da, pratikte erkeklerle eşit hak ve özgürlüklerden yararlanmadıkları açık bir gerçektir. Bu bağlamda, sivil toplumun temsilcisi olan derneklere çok iş düşmektedir. Genel olarak bakıldığında kadın ve kadın sorunlarının dilinin, dininin ve ırkının olmadığı; hangi ideolojik görüşe sahip olunursa olunsun, kadınların eşitsiz bir yaşam sürdürdükleri görülmektedir. Ancak, dernek yapılanmalarına bakıldığında; kadınların kuruluş ideolojilerine göre hareket ettikleri ve ortak amaç odağında birleşme konusunda görüş birliğine sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Kadınlar ortak bilinç oluşturmak adına; görüşleri ve inançları ne olursa olsun, tek bir çatı altında birleşip, seslerini duyurmak için birlikte çalışmadıkları sürece; birbirlerinden kopuk, sönük ve küçük gruplar halinde mücadele vermeye devam ettikleri sürece, istediklerini elde etme konusunda başarı sağlayabilmeleri mümkün gözükmemektedir.